

Η χανιώτισσα συγγραφέας γράφει για την Κρήτη του Εμφυλίου και ταυτόχρονα ανεβαίνει τα σκαλιά του Δημαρχείου της Αθήνας

Τέσσερα χρόνια μετά το μυθιστόρημά της «Το δίκιο είναι ζόρικο πολύ» που εστίασε στα τέλη του 1944 και του 1945, και στην εντυπωσιακή συνεργασία Αγγλών και Γερμανών στα κατεχόμενα Χανιά, η Μάρω Δούκα επιστρέφει. Δημοσιεύει, εντός των ημερών, το «Ελα να πούμε ψέματα», τρίτο μέρος μιας - άτυπης; - τριλογίας με την οποία η κρητική συγγραφέας, που είναι εδώ και πολύ καιρό στις συνειδήσεις του κόσμου των γραμμάτων και του συνόλου των αναγνωστών μία από τις σημαντικότερες φωνές στην ελληνική λογοτεχνία των τελευταίων δεκαετιών, ψάχνει τη λογοτεχνική της έκφραση ανάμεσα «στις γραμμές του μύθου και της Ιστορίας».

Γράφει ο Μανώλης Πιμπλίσ

Ταυτόχρονα με την ολοκλήρωση της τριλογίας αυτής έκανε και ένα άλλο είδους βήμα, ανάλογο του οποίου δεν είχε ποτέ ως τώρα πραγματοποιήσει. Συμμετείχε στο ψηφοδέλτιο της Ανοιχτής Πόλης του Γαβριήλ Σακελλαρίδη, που διεκδίκησε τη δημαρχία της Αθήνας. Ποτέ δεν έκρυψε ότι ανήκε στον ευρύτερο χώρο της Αριστεράς, χωρίς όμως αυστηρές κομματικές εντάξεις. Οι δημοσιογραφικές πληροφορίες, παρότι το Πρωτοδικείο θα δημοσιεύσει τα τελικά αποτελέσματα την επόμενη εβδομάδα, επιμένουν ότι εκλέγεται από τους πρώτους.

Σε κάθε περίπτωση, η συμμετοχή μιας Χανιώτισσας στα κοινά μιας πόλης στην οποία άρχισε να ζει μετά τα μαθητικά της χρόνια και στην οποία έγινε η συγγραφέας που γνωρίζουμε είναι από μόνη της αξιοσημείωτη. Το «Βιβλιοδρόμιο» έχει την τιμή να φιλοξενεί την πρώτη της συνέντευξη μετά την εκλογική της κάθοδο και πριν από την έκδοση του νέου της μυθιστορήματος. Και η Μάρω Δούκα μιλάει για όλα: για τα αγαπημένα της Χανιά, για τον συνεκτικό ιστό αυτής της τριλογίας, για τον Εμφύλιο στην Κρήτη, για την ενδεχόμενη συνύπαρξή της στο Δημοτικό Συμβούλιο με τους συμβούλους της Χρυσής Αυγής, για το πολιτικό ήθος και για το πώς σκέφτεται την Ελλάδα στο μέλλον.

Κυρία Δούκα, λέτε ότι τα τρία βιβλία, «Αθώοι και φταίχτες», «Το δίκιο είναι ζόρικο πολύ» και τώρα το «Ελα να πούμε ψέματα», παρότι αυτοτελή και αυθύπαρκα, θα μπορούσε να θεωρηθούν ως τρία μέρη μιας τριλογίας. Θα θέλατε να μας πείτε ποιες είναι οι βασικές γραμμές που τα ενώνουν και τι είδους σύνολο ή κύκλο αισθάνεστε ότι ολοκληρώνετε με την κυκλοφορία του νέου σας μυθιστορήματος;

Από χρόνια πολλά φιλοδοξούσα να γράψω ένα βιβλίο για τα Χανιά. Αρχίζοντας τότε, πριν από μια δεκαπενταετία, να σχεδιάζω το «Αθώοι και φταίχτες», εγκαίρως κατάλαβα ότι εάν ήθελα να αναζητήσω το αληθινό πρόσωπο της πόλης και να αποτυπώσω στο χαρτί τα θραύσματα, τα σπαράγματα, τις δόξες, τις χαρές και τις λύπες της, θα έπρεπε να οπλιστώ με τη διεισδυτικότητα της νοσταλγίας ενός ξένου που γεννήθηκε και μεγάλωσε σε αυτά τα δρομάκια και που οι ιστορικές συγκυρίες τον ξερίζωσαν. Και έτσι, μέσα από τη συμπλοκή του πραγματικού με το φανταστικό, έβλεπα να ζωντανεύουν αρχετυπικά δύο οικογένειες. Από τη μια, η οικογένεια του Τουρκοκρητικού Αρίφ Καουρζαντέ και από την άλλη η οικογένεια του χριστιανού Πανάρη Κριαρά.

→ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 10

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

Φαρμακερά μυστικά, ανυποψίαστα ψέματα

Σάββατο 31 Μαΐου - Κυριακή 1 Ιουνίου 2014

10 | Συν ΒΙΒΛΙΟΔΡΟΜΙΟ • ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

*Φαρμακερά
μυστικά,
ανυποψίαστα
ψέματα*

→ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 9

Και όσο προχωρούσε η αφήγηση, αναδεικνυόταν η βαθύτερη αιτία του βιβλίου που δεν ήταν άλλη από την ανύψωση της πόλης σε πάσχουσα, λογοτεχνική «περσόνα». Τα Χανιά, λοιπόν, εμποτισμένα στην Ιστορία, ο θάνατος, τα φαρμακερά μυστικά, τα ανυποψίαστα ψέματα, το πένθος, η απώλεια, θα έλεγα ότι είναι μερικές μόνο από τις βασικές γραμμές που διατρέχουν απαρχώς μέχρι τέλους και τα τρία βιβλία, όπου, καθώς το ένα προοικονομεί το άλλο, παρατείνοντας τη «θητεία» μου στο Ιστορικό Αρχείο Κρήτης, αδιαπραγμάτευτο ζητούμενο παρέμενε πάντα και σε άμεση, μετωπική σχέση με το παρόν η ανάδειξη των μονόπλευρα φωτισμένων ή και ολότελα αποσιωπημένων όψεων της Ιστορίας.

Αν στο «Αθώοι και φταίχτες» κινητήρια δύναμη ήταν να προκαλέσω μια μικρή έστω ρωγμή στην όποια ιδέα μας για τους Τουρκοκρατικούς και αν στο «Δίκιο είναι ζόρικο πολύ» φιλοδόχησα να αναδείξω με ντοκουμέντα, εκτός από την ιδιαιτερότητα της αγγλογερμανικής κατοχής στα Χανιά, την πολλαπλώς και προδοτικά παραβιασμένη γραμμή ανάμεσα σε εχθρούς και συμμάχους στην Κρήτη, εδώ, στο «Ελα να πούμε ψέματα», στοιχημά μου ήταν όχι μόνο να ανασυστήσω τον συσκοτισμένο Εμφύλιο, αλλά και μέσα από τις συμπλεκόμενες αφηγήσεις, τότε διευρύνοντας τον φακό και τότε εστιάζοντας στην ολόπικρη λεπτομέρεια, να αποτυπώσω πολυφωνικά το θαύμα του ανθρώπου που σηκώνει το χέρι και φωνάζει «πάρων» στο προσκλητήριο του καιρού του, συνομιλώντας με την Ιστορία σε πρώτο πρόσωπο.

Ο Πανάρης και η δίδυμη αδελφή του η Ελεονώρα, βασικοί χαρακτήρες στο «Αθώοι και φταίχτες», αναλαμβάνουν τώρα στο «Ελα να πούμε ψέματα» να μιλήσουν ανακεφαλαιωτικά για το χθες και το σήμερα, ενώ η νεαρή Βιργινία, κόρη της Ελεονώρας, που έχει ήδη αναδειχθεί μέσω του παππού της σε υψηλής ευθύνης αφηγήτρια στο «Δίκιο είναι ζόρικο πολύ», παραμερίζει, δίνοντας τη σκυτάλη στον αγαπημένο της Ιδομενέα, προκειμένου να αφηγηθεί κι αυτός με τη σειρά του, μέσω της ιστορίας του αντάρτη πατέρα του, τον αποκλεισμό του Δημοκρατικού Στρατού στο Φαράγγι της Σαμαριάς, τροφοδοτώντας ταυτόχρονα, στις γραμμές του μύθου και της Ιστορίας πάντα, τον μονόλογο της μάνας του Αναστασίας.

Σε ό,τι αφορά τον κύκλο που αισθάνομαι να κλείνω, εκτός από την ολοκλήρωση της περιπλάνησής μου στην πόλη όπου γεννήθηκα και μεγάλωσα, μαθαίνοντας πια να μετρώ

ΤΑ ΝΕΑ / ENRI CANALI

**Από τους χρυσαυγίτες στους μετακατοχικούς
γυπαραίους και τους τωρινούς μαφιόζους**

Ξεκαθαρίστε στο μικρό εισαγωγικό σημείωμα της έκδοσης ότι, παρά τη βουτιά στην Ιστορία, έχετε το βλέμμα μετωπικά στο παρόν. Και πράγματι, βασικοί ήρωες του μυθιστορήματος ζούνε στην Ελλάδα της κρίσης. Πώς βιώνουν οι ήρωές σας την κρίση και πώς τη συσχετίζουν, αν τη συσχετίζουν, με το μακρινό παρελθόν;

Προσβλέπουν στην αλληλεγγύη, αναζητούν την άλλη ματιά, τον διαφορετικό βηματισμό, μέσα από την Αριστερά, αλλά κι έξω από αυτήν. Πότε ενθουσιώδεις, αποφασισμένοι. Πότε απελπισμένοι, φοβισμένοι. Μιλούν πολύ, σκέφτονται, μονολογούν. Κάτι περιμένουν, κάτι θα ήθελαν να κάνουν, αλλά διστάζουν. Καθένας από τους τέσσερις βασικούς ήρωες-αφηγητές του βιβλίου, με τα δικά του προβλήματα, τους δικούς του λογαριασμούς, τις δικές

του προσλαμβάνουσες. Και με τη διαρκή πάντα, πότε εριστική, πότε παρηγορητική, συνομιλία με τα περασμένα. Από τους χρυσαυγίτες του σήμερα στους μετακατοχικούς γυπαραίους στα Χανιά και από τους δωσίλογους της μεταπολεμικής ανοικοδόμησης στους τωρινούς μαφιόζους. Από τα επαναστατικά κινήματα του 1848 στην Ευρώπη στον αποκλεισμό των ανταρτών στο Φαράγγι της Σαμαριάς, εκατό χρόνια αργότερα. Και από την επίσημη έναρξη του Εμφυλίου στα Χανιά στην επταετία της χούντας, έπειτα από είκοσι χρόνια. Τόσοι αγώνες, τόσες ρημαγμένες ζωές. Και η Αριστερά που οφείλει να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων. Να βλέπει μπροστά, να ψάχνει, να εμπνέει, να διεκδικεί, και πάνω απ' όλα να εκφράζει με δυναμισμό και ευστροφία την εποχή της.

ότι υπήρξε. Αλλά θα συμφωνήσω ότι δεν είχε την ευρύτητα και τη δριμύτητα του Εμφυλίου στην ηπειρωτική Ελλάδα. Εδώ ο αλληλοσπαραγμός περιορίστηκε σε λυσσασμένες εκκαθαριστικές επιχειρήσεις ενάντια στους «λυσσοσυμμορτίτες». Από το καλοκαίρι του 1947 στα Χανιά και έως τα Χριστούγεννα του 1949, περπατώντας στην πόλη, αρκεί να σου το «επέτρεπε» η ματιά σου, όλο και σε κάποιο κεφάλι αντάρτη κρεμασμένο σε κοινή θέα θα έπεφτες... Με το τσουβάλι, λέει, κατέβαζαν από τα βουγά τα κεφάλια των ανταρτών και τα αράδιαζαν στην Πλατεία Δικαστηρίων... Και αφού χόρταιναν οι ανθρωποκυνηγοί κανιβαλισμό, τα κρεμούσαν πότε στην Αγορά, πότε στη γέφυρα του Κλαδισού, για να τα βλέπει ο κόσμος και να παραδειγματίζεται!

Πείτε μας δυο λόγια για τον τίτλο, πρόκειται για κάποια μορφή ευφημισμού, για ψέματα - αλήθειες;

Είναι ο πρώτος στίχος ενός σκωπτικού πρωταπριλιάτικου («Ελα να πούμε ψέματα ένα σακί γιομάτο, φόρτωσα έναν μπόντικα σαράντα κολοκύθια, κι απάνου στα καπούλια του ένα σακί ρεβίθια»), που διατρέχει το βιβλίο στοιχειώνοντας όνειρα και μνήμες... Ελα να πούμε ψέματα για να παρηγορηθούμε, ψέματα για να γελάσουμε, ψέματα για να ξεσκισουμε, κυρίως, τα άλλα ψέματα με τα οποία υπονομεύουν τη ζωή μας η δουλική πίστη και η τυφλή υποταγή σε μεσσιανικές αλήθειες. Οπότε ναι, εδώ το ψέμα έρχεται να φωλιάσει με την πικρή, τη μαύρη, τη σκληρή, την ωμή, τη δική μου, τη δική σου, την πολύπαθη και πάντα επαναστατική αλήθεια, όπως λέει και η Ευγενία Λουπάκη σ' ένα ευθύβολο ποίημά της.

και να εκτιμώ αλλιώς τον χρόνο, θα έλεγα πως, στην προσπάθειά μου να μυθοποιήσω με οδηγό τις ζωές των επινοημένων ηρώων μου διακόσια τουλάχιστον χρόνια Ιστορίας, κλήθηκα να «δοκιμαστώ» λογοτεχνικά μέσα από τα ερωτήματα: Πώς και με ποιους όρους και από ποιες πηγές, ποια ντοκουμέντα, γράφεται η Ιστορία; Πώς ρυθμίζεται, ή και κάτω από ποιες συγκυρίες διαμορφώνεται, η οπτική γωνία του παρατηρητή; Πότε και πώς κάποιος βλέπει κάτι, πότε και πώς δεν το βλέπει από όποια όχθη κι αν στέκει στην κοίτη του ποταμού; Ποιες οι επιπτώσεις των γεγονότων στη ζωή μας; Πώς διαλέγεται το σήμερα με το χθες, το επινοημένο με τις ποικίλες εκδόχές της πραγματικότητας, το απλό

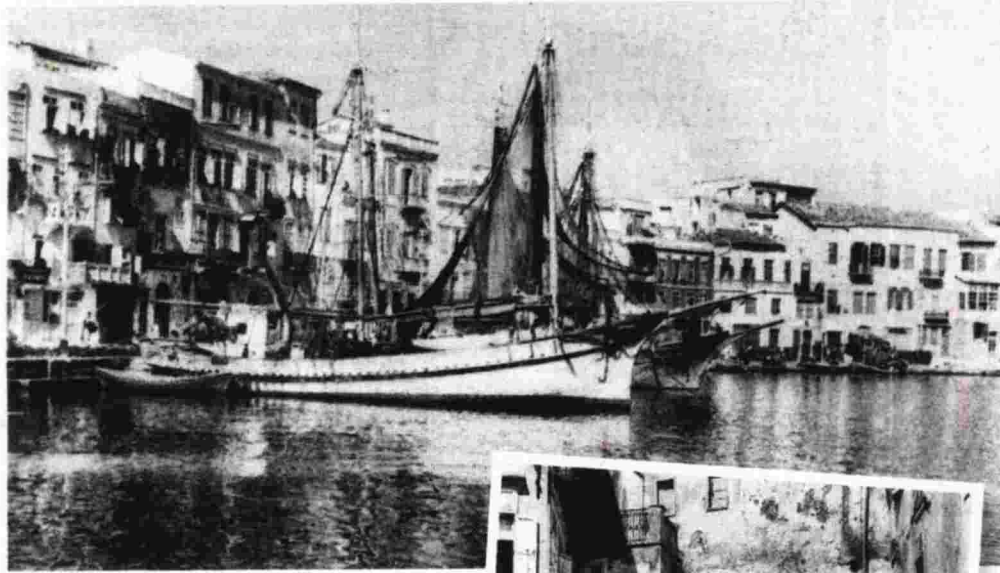
Μάρω Δούκα

**ΕΛΑ ΝΑ ΠΟΥΜΕ ΨΕΜΑΤΑ
ΣΤΙΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ**

ΕΚΔ. ΠΑΤΑΚΗ 2014
ΣΕΛ. 672, ΤΙΜΗ: 22 ΕΥΡΩ

με το πολύπλοκο, το σημαντικό με το ασήμαντο, το ατομικό με το συλλογικό; Και πώς, επομένως, θα μπορούσε να εννοηθεί στις ημέρες μας το θουκουδίδειο απόσταγμα ότι η Ιστορία είναι η παρακαταθήκη των πεπραγμένων, ο μάρτυς για το παρελθόν, το παράδειγμα και η συμβουλή για το παρόν, η προειδοποίηση για το μέλλον;

Στο «Ελα να πούμε ψέματα» πραγματεύεστε και το θέμα του Εμφυλίου στην Κρήτη από το 1947. Είναι εντούτοις αρκετά διαδεδομένη η άποψη στην Κρήτη ότι Εμφύλιος εκεί στην ουσία δεν υπήρξε και αν υπήρξε ήταν σχετικά ασήμαντος. Ποια είναι η γνώμη σας; Οι γραπτές πηγές-μαρτυρίες λένε

Η Μάρω Δούκα ολοκληρώνει με το καινούργιο της βιβλίο την τριλογία με «περάσνα» τη γενέθλια πόλη της, τα Χανιά, όπου πέρασε τα μαθητικά της χρόνια. Την ίδια ώρα μπαίνει στο Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης που την υιοθέτησε, της Αθήνας, για να διεκδικήσει την αλληλεγγύη προς τους περισσότερο πληττόμενους και έναν πολιτισμό που θα μας ξαναστήσει στα πόδια μας. Αριστερά, η συγγραφέας φωτογραφίζεται σε κατάσταση με μπαχαρικά στο κέντρο της Αθήνας. Δεξιά και επάνω, τα Χανιά των αρχών του περασμένου αιώνα φωτογραφισμένα από τη Nelly's και τον Φρεντ Μπουσσονά

«Ζούμε κυκλωμένοι από συμφέροντα»

Στις πρόσφατες δημοτικές εκλογές πήρατε μέρος με το ψηφοδέλτιο του Γαβριήλ Σακελλαρίδη και εκλεγθήκατε μάλιστα από τους πρώτους. Πώς ιεραρχείτε τα βασικά προβλήματα της Αθήνας;

Τα έχει ιεραρχήσει άριστα η Ανοιχτή Πόλη στο πρόγραμμά της, προτάσσοντας τη μέριμνα για τον άνθρωπο. Εδώ, θα προτιμούσα να επιμείνω στις ικανότητες και στο ήθος του Γαβριήλ και των συνεργατών του, του Τάσου, για παράδειγμα, της Δήμητρας, του Χάρη, της

Μώνεις... Άλλο το φαινόμενο ΧΑ και άλλο ο άνθρωπος απέναντί σου που οφείλεις να τον αντιμετωπίζεις με τον δικό σου τρόπο και όχι με τον δικό του...

Όλα αυτά τα χρόνια της κρίσης, η συζήτηση επικεντρώθηκε – εν μέρει αναπόφευκτα – στο κομμάτι της καταστροφής. Αν σας ρωτούσαν πώς πρέπει να σχεδιάσει η Ελλάδα το μέλλον της, πώς να αναστοχαστεί τον εαυτό της και τη σχέση της με τις άλλες χώρες

και πώς πρέπει να δουλέψει τις επόμενες δεκαετίες ώστε να γίνει περισσότερο ανεξάρτητη, τι θα λέγατε από τη σκοπιά του συγγραφέα και του ενεργού προοδευτικού πολίτη;

Ας μην ξεχνούμε ότι ζούμε κυκλωμένοι από συμφέροντα, μονοπώλια, ολιγοπώλια. Το ζητούμενο για μένα είναι αν η Ελλάδα

Το ζητούμενο για μένα είναι αν η Ελλάδα θα μπορούσε να αναζητήσει τον δρόμο της ανάμεσα σε έναν καπιταλισμό με ανθρώπινο πρόσωπο, όπως λέγαμε στα νιάτα μας, και σε έναν σοσιαλισμό χωρίς χειροπέδες

Ελθίνης. Είναι μεγάλη χαρά να γνωρίζεις τριαντάρηδες τόσο ώριμους, τόσο ωραίους, ευαίσθητους, ικανούς, προικισμένους.

Πώς σκέφτεστε τη συνύπαρξή σας, στις μακριές συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου, με τους εκλεγέντες με τη ΧΑ;

Όπλα μου, η κατανόηση και η τάση να παρατηρώ, αλλιώς τι συγγραφέας θα ήμουν; Και ξέρετε κάτι; Από τη στιγμή που προσπαθείς όσα βλέπεις να τα υποβάλλεις στη δοκιμασία της παρατήρησης, της κριτικής δηλαδή ανασύνθεσης, είναι σαν κάπως να τα αποδυνα-

θα μπορούσε να αναζητήσει τον δρόμο της ανάμεσα σε έναν καπιταλισμό με ανθρώπινο πρόσωπο, όπως λέγαμε στα νιάτα μας, και σε έναν σοσιαλισμό χωρίς χειροπέδες, ρυθμίζοντας τον βηματισμό της με αξιοπρέπεια, πολιτική ευθύνη, κοινωνική αλληλεγγύη. Να αποδεσμευτεί, συναισθηματικά κυρίως, από όλους όσους τη θεωρούν τσιφλίκι τους, να χειραφετηθεί, να τολμήσει. Ποιο ήταν το τηλεοπτικό κανάλι που, λίγες μόλις ώρες πριν από τις εκλογές, «τρομοκρατημένο» τρομοκρατούσε τον ψηφοφόρο μην τυχόν και «λοξοδρομήσει» από τη μιζέρια του;